

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสหลักของทุนนิยมที่เข้าสู่ประเทศไทยส่งผลให้ภาคธุรกิจมุ่งเน้นการผลิตเพื่อตอบสนองการบริโภค ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตั้งแต่ฉบับที่ 1 (2504-2509) จนถึงฉบับที่ 5 (2525-2529) ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างปัจจัยพื้นฐานของประเทศและการผลิตสินค้าทุน เพื่อเร่งอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าการสร้างสมดุลทางด้านสังคมควบคู่กันไป ผู้บริโภคถูกกระตุ้นจากกลไกการตลาดให้บริโภคมากกว่าความจำเป็น สภาพสังคมเปลี่ยนจากสังคมที่เกื้อกูลกลายเป็นสังคมการแข่งขันขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครองใช้เวลากับการหาเงินมากกว่าการใช้เวลาดูแลบุตรหลาน และสถาบันครอบครัวที่เป็นสถาบันหลักทางสังคมอ่อนแอลง ส่งผลให้เยาวชนจำนวนมากหมกมุ่นอยู่กับอบายมุขและยาเสพติด จากการสำรวจโดยสำนักวิจัยเอแบค (2551) พบว่าเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 12-19 ปีที่พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครร้อยละ 25.5 ระบุว่าความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ไม่ปกติ มีการทะเลาะกันบ่อยครั้งและแยกกันอยู่ นอกจากนี้ยังพบว่ามีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เสี่ยงต่อคุณภาพของเยาวชนที่อยู่ไม่เกิน 300 เมตรจากที่พักอาศัย โดยเยาวชนสามารถเดินทางไปยังแหล่งซื้อขายสุราและบุหรี่ได้ภายในเวลาประมาณ 7 นาที ในขณะที่แหล่งร้านเกม/แหล่งมั่วสุมสามารถเดินทางไปได้ภายในเวลาประมาณ 15 นาที แหล่งซื้อขายซีดีลามก สถานบริการทางเพศ ใช้เวลาประมาณ 30 นาที และร้อยละ 38.8 มีการใช้สารเสพติดในชุมชน ปัญหายาเสพติดถูกจัดอันดับให้เป็นปัญหาสังคมที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ พบว่ามีนักเรียนนักศึกษาเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (ไม่นับรวมสุราและบุหรี่)ทั้งสิ้น 663,290 คน คิดเป็นร้อยละ 12.36 ของนักเรียนนักศึกษาทั่วประเทศ และพบว่าเยาวชนร้อยละ 71.8 อยากให้รัฐบาลแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นอันดับแรก

การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสภาพสังคมปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งการแข่งขัน การดำรงชีพที่ต้องใช้ความรู้และเวลาในการทำงาน ส่งผลให้ผู้คนขาดเวลาในการศึกษาหาความรู้และศึกษาถึงสภาพปัญหาของตน โดยเฉพาะปัญหายาเสพติดในชุมชน สอดรับกับทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. (พ.ศ. 2530-2534) เป็นต้นมา ที่ได้เริ่มให้ความสำคัญต่อการพัฒนา

สังคมอย่างจริงจัง โดยกำหนดนโยบายที่ใช้การศึกษาเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนด้วยการจัดระบบเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสศึกษา แสวงหาความรู้และแก้ปัญหาของตนเองได้ อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ที่ต้องการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่ตรงตามความสนใจและความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะปัญหาสังคม และเศรษฐกิจที่มีความเกี่ยวพันในบริบทของปัญหายาเสพติด การศึกษานอกระบบจะสร้างโอกาสให้คนในชุมชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาที่จัดขึ้นในระบบโรงเรียน ด้วยกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นสามารถตอบสนองต่อความต้องการ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2542) เช่น การจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันยาเสพติดในชุมชน หรือกิจกรรมรณรงค์เพื่อให้ตระหนักในปัญหายาเสพติด การฝึกอาชีพให้ผู้ที่ผ่านมาการบำบัดรักษา เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2551) ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่าเป็นกิจกรรมการศึกษาเพื่อมุ่งให้เกิดการเรียนรู้และให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง ด้วยรูปแบบที่ยืดหยุ่นและมีความชัดเจนตรงตามความต้องการจากกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสร้างการเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้พัฒนาศักยภาพในการแก้ไขปัญหาของผู้เรียนและปัญหาระดับสังคมได้

สภาพการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันยาเสพติดในชุมชนโดยส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครที่ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัวและเอาเวลารว่างมาปฏิบัติงาน ทำให้ขาดโอกาสที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงาน อีกทั้งวิชาการด้านยาเสพติดเรียนในเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับตัวยาเสพติดและวิธีการป้องกันไม่มีการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนเหมือนวิชาสามัญพื้นฐานทั่วไป ผู้ปฏิบัติงานจึงต้องอาศัยการเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกตามโอกาสและสถานการณ์ที่ไม่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างกิจกรรมการเรีญู้ดังกล่าว เช่น การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนหรือชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย อันได้แก่การเรียนรู้ในชีวิตประจำวันของบุคคล จากการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ประชาสัมพันธ์และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน รวมทั้งการเรียนรู้ต่างๆภายในเครือข่ายการเรียนรู้ การกระจายอำนาจให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ด้วยการกิจกรรมเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์และความพร้อมของผู้เรียนที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ตามเจตนารมณ์ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ต้องการส่งเสริมเพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคนและสังคมเพื่อ

เป็นฐานการพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาประเทศ โดยนับเดี๋ยวกันนี้จะมุ่งหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานในเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดให้หน้าความรู้ ประสบการณ์ไปปฏิบัติงานป้องกันยาเสพติดในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

การแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทย ที่ผ่านมารัฐบาลได้บูรณาการแนวคิด ด้านการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษา โดยกำหนดอยู่ในนโยบายเร่งด่วนในการเร่งรัด การแก้ไขปัญหายาเสพติดและปราบปรามผู้มีอิทธิพล โดยยึดหลักการให้ผู้เสพคือผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษา ส่วนผู้ค้าคือผู้ที่ต้องได้รับโทษตามกระบวนการยุติธรรม และป้องกันมิให้กลุ่มเสี่ยงเข้าไป เป็นเหยื่อของยาเสพติด โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนควบคู่กับมาตรการปราบปราม โดยการบังคับใช้กฎหมายในการตัดช่องทางการหาเงินทุจริตของผู้มีอิทธิพลในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็น การตัดไม้ทำลายป่า การค้ามนุษย์และการเป็นเจ้ามือการพนัน โดยกำหนดยุทธศาสตร์ การดำเนินการในเชิงรุก และยึดพื้นที่จากกลุ่มผู้ค้ายาเสพติดเพื่อจัดการกับปัญหาให้สิ้นซาก จากยุทธศาสตร์ของรัฐบาล ตามปฏิบัติการ "รวมพลังประชาไทย พันภัยยาเสพติด" ระหว่างวันที่ 1 เมษายน ถึง 30 กันยายน 2551 กำหนดกลยุทธ์การเพิ่มมาตรการทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ให้ เข้มแข็ง ซึ่งการปฏิบัติการโดยส่วนใหญ่ภาครัฐเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เช่น การรณรงค์ ประชาสัมพันธ์เสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการแก้ปัญหายาเสพติด แต่ขาดความ ต่อเนื่องเพียงพอที่จะจูงใจให้ประชาชนตระหนักในปัญหาและพึ่งพาตนเอง (สุภาวดี แก้วประดับ, 2549) จากการสำรวจโดยสำนักวิจัยเอแบค (2551) พบว่าประชาชน ร้อยละ 85 ขาดความร่วมมือในการ การแก้ไขปัญหายาของภาครัฐ ซึ่งการจะแก้ปัญหาก็ประสบความสำเร็จและเกิดความยั่งยืนของ ภาครัฐต้องหันมาเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงานโดยภาคประชาชน สอดรับกับผลการสัมมนา ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานชุมชนเข้มแข็งเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ประจำปี 2551 ที่สรุปว่าภาครัฐควรพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ภาคประชาชนในการแก้ไขปัญหายา ด้วยการ สร้างบรรยากาศให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของประชาชน ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) กำหนดแนวทางการปรับเปลี่ยนบทบาทของภาครัฐให้เป็นผู้สนับสนุนการปฏิบัติงานภาคประชาชน

พัฒนาการของการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยภาคประชาชน มีมากกว่า 10 ปี จากการสำรวจของสำนักงานประสานและสนับสนุนภาคประชาชน ในปี 2550 พบว่ามีองค์กรชุมชนที่ดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดมากกว่า 6,000 องค์กรชุมชนทั่วประเทศ หรือจำนวน 360 เครือข่าย ที่ประกอบด้วย 1) เครือข่ายที่เป็นทางการซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐเข้าไป จัดตั้งและรับรองการดำเนินงาน โดยมีคณะกรรมการที่กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

ชัดเจน และกำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินงานโดยเฉพาะเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 2) เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการหรือเครือข่ายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มกันหลายด้าน เช่น การแก้ปัญหายาเสพติดควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งแต่ละเครือข่ายที่เกิดตามธรรมชาตินี้มักจะมีวิธีการปฏิบัติในรูปแบบของตนเอง จากผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ โดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ป.ป.ส.)ในเดือนธันวาคม 2550 พบว่ามี 192 เครือข่ายประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานแก้ไขปัญหายาเสพติดจากการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของสมาชิก ด้วยวิธีการเรียนรู้ในระดับบุคคลจากประสบการณ์ที่เกิดจากการปฏิบัติงานและการเรียนรู้ระหว่างบุคคลจากการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสังเคราะห์บทเรียนการปฏิบัติของเครือข่ายภาคประชาชนโดย บัณฑิต อ่อนดำ และคณะ (2547) พบว่าเครือข่ายมีการวางบทบาทหน้าที่ในการแก้ปัญหายาเสพติด ในด้านการรณรงค์ป้องกัน การเฝ้าระวัง การปราบปรามและการบำบัดรักษาฟื้นฟู แต่ที่พบมากคือชุมชนจะดำเนินการด้านการป้องกันเฝ้าระวังเท่านั้น เนื่องจากชุมชนขาดศักยภาพในการบังคับใช้กฎหมายในการปราบปรามผู้ค้า ขาดความรู้ทางวิชาการที่เข้มแข็งและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด ซึ่งเป็นปัจจัยและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการโดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และผลการประชุมเรื่องการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ป.ป.ส.) และมูลนิธิภูมิพลังชุมชนไทย (2550) มีความเห็นร่วมกันว่าการแก้ปัญหายาเสพติดต้องดำเนินการโดยภาคประชาชนและโดยการสร้างกระบวนการเครือข่ายทั้งด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน

การปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ซึ่งในการทำงานปัจจุบันผู้ปฏิบัติงานไม่ได้รับผลตอบแทนในรูปของตัวเงิน และปฏิบัติงานด้วยกำลังใจที่อาจจะมาจากครอบครัวหรือประชาชนในชุมชนทำงาน ในหลายแห่งมีการสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านงบประมาณ เครื่องไม้เครื่องมืออุปกรณ์และการให้การรับรองการปฏิบัติงาน ซึ่งมีหลายเครือข่ายประสบความสำเร็จ หากได้รับปัจจัยที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการ แต่หลายเครือข่ายไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจาก สมาชิกไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ จากการศึกษาของ เอนก นาคะบุตร (2547) พบว่า มีปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งภายในและนอกชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนจากรัฐสภาพแวดล้อมของชุมชนและการเรียนรู้ของสมาชิกในเครือข่าย การวิจัยของ ปาน กิมปี (2543) พบว่ามีปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเครือข่ายมี 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมของชุมชน ประกอบด้วย คุณลักษณะเฉพาะของสมาชิกเครือข่าย ความสามารถในการจูงใจและ

การสนับสนุนของผู้นำ การสนับสนุนด้านทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานของคนในชุมชนและหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน 2) องค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยาการสมัยใหม่ กระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียน 3) องค์การและการจัดการ ประกอบด้วยการบริหารจัดการภายในเครือข่าย การใช้กระบวนการกลุ่มที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย กำหนดบทบาทและการประสานเชื่อมโยงกับองค์กรภายนอก การได้รับประโยชน์โดยตรงและเป็นรูปธรรม สรุปได้ว่ามีปัจจัย 3 ด้านที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านการเรียนรู้ของสมาชิกเครือข่ายทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ด้านการสนับสนุนทางสังคมและด้านความเป็นหุ้นส่วน

การเรียนรู้ของบุคคลมีหลากหลายวิธีทั้งจากการเรียนรู้ด้วยความคิด จินตนาการ และการปฏิบัติของตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันหรือจากการสอนของผู้อื่น ทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และนำมาพัฒนาตนเองและสังคม ซึ่งในปัจจุบันทั้งองค์กรธุรกิจและองค์กรชุมชนต่างตื่นตัวในการสร้างการเรียนรู้ในองค์กรของตน โดยอาศัยการเรียนรู้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับกลุ่มและระดับสังคม ตามรูปแบบการเรียนรู้ 2 แบบได้แก่ 1) แบบที่ไม่เป็นทางการ ประกอบด้วย การเรียนรู้ตามอัธยาศัย เช่น การเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การเรียนรู้แบบร่วมกัน การเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงาน จากการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน เรียนรู้จากบุคคลอ้างอิง เป็นต้น และ 2) แบบที่เป็นทางการ เช่น การฝึกอบรม ศึกษาดูงาน เป็นต้น ซึ่งการเรียนรู้เหล่านี้ล้วนเป็นการเรียนรู้ในขอบเขตของการศึกษานอกระบบโรงเรียน (อังคินันท์ อินทรกำแหง, 2545) และตามความมุ่งหมายในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มุ่งหมายให้ภาคีเครือข่ายอันได้แก่สถานศึกษา ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น เป็นหุ้นส่วนในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการศึกษา อบรม แสวงหาความรู้ข่าวสารและเลือกสรรภูมิปัญญาต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชนหรือเครือข่ายสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อมุ่งให้ชุมชนแก้ไขปัญหาตนเอง จากการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน จนขยายกลุ่มออกไปกลายเป็นเครือข่ายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน

เครือข่ายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนก่อให้เกิดพลังการปฏิบัติงาน เพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน (ปาน กิมปี, 2540) ภายในเครือข่ายประเภทนี้จะใช้กระบวนการเรียนรู้ต่างๆที่อยู่ในบริบทของการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เกิดการสร้างความรู้อันส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานของคนในชุมชน (Jang, 2005) การเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนและชุมชน เนื่องจากเป็นการเรียนรู้โดยธรรมชาติที่บุคคลกระทำได้อยู่เสมอ การเรียนรู้ทางสังคมและเป็นการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากในโรงเรียนตามปกติที่จัดขึ้นให้บุคคลมีโอกาสแสวงหาความรู้ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาและพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่อง (อาชัญญา รัตนอุบล, 2539) โดยมีการผสมผสานระหว่างการศึกษา การฝึกอบรมและการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการศึกษาชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและพัฒนาศักยภาพการพึ่งพาตนเอง (อุ้นตา นพคุณ, 2523) สอดรับกับทิศทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศ ที่มุ่งหมายให้ชุมชนสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) กำหนดตัวชี้วัดความเข้มแข็งชุมชนระดับเครือข่าย 8 ข้อ ได้แก่ 1) กระบวนการทำงาน 2) ความรู้ความเข้าใจ 3) แผนการพัฒนา 4) การจัดการความรู้ 5) เกิดการเรียนรู้แบบร่วมกันอย่างมีระบบการบริหารจัดการเครือข่าย 6) การพัฒนาแกนนำ 7) การอบรมจัดการองค์ความรู้ และ 8) การสรุปทบทวน นอกจากนี้เครือข่ายการเรียนรู้ ยังได้บรรจุเรื่องนี้ไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาของหน่วยงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) ในการพัฒนาและส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาตลอดชีวิตและเกิดการเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและยังก่อให้เกิดความรู้ที่สะสมภายในตัวบุคคลอันทำให้บุคคลนั้นเกิดความสามารถและเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของตนในทางที่ดีขึ้น

การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของบุคคลมีสาเหตุมาจากการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ดังการศึกษาของ Alford and Bruce (2006) พบว่าการเรียนรู้เป็นปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งองค์กรธุรกิจใช้การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายการตลาดและการศึกษาของ Slaughter (2004) พบว่าความสามารถในการเรียนรู้ของบุคคลมีผลต่อการปฏิบัติงานที่มีลักษณะเฉพาะและมีการกำหนดระดับ และการสั่งสมประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจึงต้องอาศัยการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆเช่นกัน นอกจากนี้การเรียนรู้ยังเป็นตัวทำนายความสามารถในการปฏิบัติงาน (Burman and Motowidlo, 1997) สำหรับงานวิจัยของ Latham (1996) พบว่าการเรียนรู้เป็นเป้าหมายในการกำหนดคุณภาพของงานซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และ Gimtis (2007) เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่พบว่าผลผลิต

เพิ่มขึ้นเนื่องมาจากระดับการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ (Holmes, 2000) พบว่าสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานเกิดมาจากการเรียนรู้มากกว่าการกระทำประจำ (Routine Action) ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถของบุคคลนั้น จะต้องมีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานจริง (อาชัญญา รัตนอุบล, 2542) นอกจากนี้การนำนวัตกรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานยังก่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ในตัวบุคคล (Tacit and Codified Knowledge) ได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งสามารถวัดความสัมพันธ์ของการเรียนรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานได้ในรูปแบบเส้นโค้งการเรียนรู้ (Learning Curve) ที่อธิบายถึงความสามารถในการปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้นมีสาเหตุมาจากการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นและเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่มากกว่า (Edmondson, 2003) จากแนวคิดและผลการศึกษาดังกล่าวเป็นการกล่าวถึงในบริบทของการปฏิบัติงานในองค์กร ซึ่งสามารถอนุมานกับการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนได้ เนื่องจากสมาชิกที่ปฏิบัติงานจะต้องมีการเรียนรู้จากมิติทางสังคมและบริบทของปัญหาเสพติดที่มีความเป็นพลวัตร เทคนิคและวิธีการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ต้องใช้การเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในเครือข่ายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน เนื่องจากไม่มีการเรียนการสอนเรื่องเหล่านี้ในโรงเรียน ดังเช่นการศึกษาของ Cavalier and Jamie (1995) พบว่าการเรียนรู้แบบร่วมกัน จะส่งผลสนับสนุนต่อการปฏิบัติงานในด้านเจตคติการยอมรับความคิดเห็นและส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านสังคม ซึ่งต้องมีการสร้างบรรยากาศ ในการเรียนรู้เพื่อเป็นแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงานและมีผลต่อพฤติกรรมของกลุ่มคนในองค์กรหรือชุมชน ยืนยันได้จากผลการศึกษาของ Sankaran (2001) พบว่าการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อการสร้างแรงจูงใจการปฏิบัติงานและทั้งสองสิ่งมีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ปัจจัยด้านการเรียนรู้ที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของบุคคลจำนวนมากที่พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานนอกจากจะเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยด้านการเรียนรู้แล้วยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านการสนับสนุนจากสังคมอีกทางหนึ่ง

การสนับสนุนทางสังคมมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนด้านจิตใจ ด้านข้อมูลข่าวสารและด้านทรัพยากร ที่มาจากแหล่งต่างๆ เช่นจากคนในครอบครัว ในสังคมและหน่วยงานหรือองค์กรภาคส่วนต่างๆ ในสังคม อันมีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล ในงานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของ Glaser (1999) พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างเวลาการทำงานที่หักโหมกับการได้รับการสนับสนุนทางสังคมและการสนับสนุนทางสังคมจะส่งเสริมให้บุคคลปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ ซึ่งหากไม่ได้รับการสนับสนุนที่ดีพอบุคคลจะเกิดความเครียดในการทำงาน และการศึกษาดังกล่าวยังพบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการใช้ชีวิตในชุมชนนอกเมืองมากกว่าชีวิตในเมืองสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัทมา อินทร์ชู (2547) พบว่ามี

ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และดุจเดือน พันธมนาวิน (2547) ได้ศึกษาปัจจัยพฤติกรรมกรรมการสนับสนุนทางสังคมของหัวหน้าในสถานอนามัยตำบล ในด้านแรงจูงใจ มุ่งอนาคต การเสริมสร้างวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวทางของศาสนา และการสร้างความกลมเกลียว ในหน่วยงานจะนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา จากงานวิจัยดังกล่าวมา พอสรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานในทุกด้าน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นความสำคัญว่าผู้ปฏิบัติงานต้องได้รับการสนับสนุนทางสังคมเช่นกัน เนื่องจากเป็นภารกิจที่มีอันตรายทั้งจากการปฏิบัติงานและจากการคุกคามของผู้เสียผลประโยชน์ ซึ่งปัจจัยในด้านครอบครัวและด้านเศรษฐกิจ จะส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของสมาชิกในเครือข่าย การป้องกันยาเสพติดในชุมชน เนื่องจากสมาชิกที่ปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครซึ่งไม่ได้รับผลตอบแทน ควรได้รับปัจจัยสนับสนุนจากภาคส่วนต่างๆ ทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว สมาชิกและผู้นำในชุมชน องค์การทั้งภาครัฐและเอกชน ประกอบกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของความสำเร็จในการปฏิบัติงานป้องกันยาเสพติดในชุมชนของ บุญชัย วงศ์เต๊ะจ๊ะ (2545) พบว่าการสนับสนุนจากผู้นำและองค์กรภาครัฐและเอกชน มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติด และพบว่าการสนับสนุนทางสังคมประกอบด้วย 1) การให้การยอมรับและสนับสนุนการดำเนินงาน 2) ข้อมูลเชิงวิชาการและแนวความคิด 3) งบประมาณและอุปกรณ์ที่ใช้ปฏิบัติงานสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญยงค์ วงศ์รักมิตร (2547) ที่พบว่าการสนับสนุนองค์ความรู้จากสื่อเผยแพร่ รวมทั้งงบประมาณจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนเช่นกัน

การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดด้านการสนับสนุนทางสังคมโดยส่วนใหญ่จะศึกษาในบริบทของงานด้านสาธารณสุข เช่น การปรับตัวของผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพและการเสริมแรงทางด้านจิตวิทยาของผู้ป่วย ดังงานวิจัยของ Leslie (2003) พบแนวโน้มของการใช้รูปแบบการสนับสนุนทางสังคมมากขึ้น โดยมีองค์กรหรือคณะกรรมการผลักดันเป็นนโยบายในการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขและชุมชน แต่ยังไม่พบงานวิจัยด้านการศึกษาค้นคว้าหนึ่งที่น่าแนวคิดการสนับสนุนทางสังคมมาทำการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจให้บุคคลในการเพิ่มขีดสมรรถนะด้านการเรียนรู้ ดังเช่นการศึกษาของ Tang (2003) พบว่าการสนับสนุนทางสังคมส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยโดยอธิบายว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนด้านทรัพยากร ข้อมูลข่าวสาร ที่ส่งผลต่อศักยภาพการเรียนรู้ของบุคคล สอดคล้องกับการศึกษาของ Maleki (2006) พบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อการใช้ชีวิตของนักเรียนในชุมชนและยังเป็นตัวเชื่อมระหว่างสังคมกับเศรษฐกิจ ในการวิจัย

ครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษา การสนับสนุนทางสังคมที่ประกอบด้วยการสนับสนุนทางด้านจิตใจ ข้อมูลและทรัพยากร นอกจากนี้ปัจจัยด้านการเรียนรู้และด้านการสนับสนุนทางสังคมแล้ว ผู้ปฏิบัติงานที่เป็นสมาชิกในเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนยังมีความผูกพันและมีความรู้สึกถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะของความเป็นหุ้นส่วนการแก้ไขปัญหาในชุมชนของตน มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน เพื่อเป็นการสร้างการยอมรับเนื่องจากการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดจะต้องอาศัยการปฏิบัติจากหลายภาคส่วนที่ผู้ปฏิบัติต้องรับรู้ถึงผลประโยชน์ที่ตนหรือชุมชนจะได้รับอย่างชัดเจนก่อนเข้าร่วมปฏิบัติงาน

แนวคิดความเป็นหุ้นส่วนมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับแนวคิดเครือข่ายในประเด็นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่มีความแตกต่างที่ความเป็นหุ้นส่วนเน้นที่การบรรลุเป้าหมาย มีการกำหนดบทบาทและผลประโยชน์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม อยู่บนพื้นฐานของการทำงานร่วมกันมากกว่าเพียงแค่การพูดคุยปรึกษาหารือในรูปแบบความสัมพันธ์กันทั่วไป ซึ่งกล่าวได้ว่าการเป็นหุ้นส่วนจะเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ในเครือข่ายให้มีคุณค่ามากขึ้น (จิระ หงส์ลดารมย์, 2548) ปัจจุบันแนวคิดนี้ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นทั้งในภาคการศึกษาและภาคธุรกิจ ซึ่งผลการศึกษายืนยันว่าความเป็นหุ้นส่วนมีอิทธิพลต่อความสามารถในการปฏิบัติงาน ดังการศึกษาของ Kochan (2002) พบว่าการจัดการในลักษณะหุ้นส่วนในธุรกิจ ส่งผลต่อความสามารถในการปฏิบัติและสร้างมูลค่าเพิ่มโดยรวมมากกว่าที่ต่างคนต่างทำ สอดคล้องกับคำกล่าวของ Hafner (2002) ที่กล่าวถึงวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยชั้นนำในสหรัฐอเมริกา มีแนวโน้มเป็นหุ้นส่วนกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ที่วัดจาก 4 มิติ ได้แก่ การเรียนรู้ การเงิน ลูกค้าและ การจัดการภายในองค์กร นอกจากนี้ความเป็นหุ้นส่วน ยังพิจารณาในมุมมองทางด้านกฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องกับสัดส่วนความรับผิดชอบของหุ้นส่วนแต่ละคน ปัจจุบันมีการนำแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนมาใช้กับงานด้านสังคมมากยิ่งขึ้น ซึ่งการบริหารจัดการที่ดีต้องมีการมีส่วนร่วมจากหุ้นส่วนในสังคม เพื่อสร้างพลังการปฏิบัติงานการแก้ไขปัญหา (ชาญวิทย์ ไกรฤกษ์, 2542) โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาสังคมมักจะพบคำว่าหุ้นส่วนทางสังคมมากขึ้น จากการที่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนให้การสนับสนุนเพื่อตอบสนองความต้องการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชน ที่ต้องการความร่วมมือมีส่วนร่วมในลักษณะของหุ้นส่วน ดังการศึกษาของ รักชนก โสภาคิต (2542) กล่าวถึงความจำเป็นที่ชุมชนต้องเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาในด้านการกำหนดนโยบาย การปฏิบัติงานและรับผิดชอบต่อผลที่ปฏิบัติ โดยเสนอให้นำแนวคิดนี้มาปรับใช้เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการปฏิบัติ ให้การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ผูกติดกับระบบราชการมากเกินไป และภารกิจแต่ละด้านของชุมชนต้องการความเป็นหุ้นส่วนในรูปแบบที่ต่างกัน (สมชาติ เขี่ยมอนุพงศ์, 2546) สำหรับงานด้านการป้องกันยาเสพติดในชุมชนนั้นต้องการสมาชิกหรือ

ผู้ปฏิบัติที่มีศักยภาพในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการแก้ไขปัญหาเสพติด ซึ่งสมาชิกในเครือข่ายจำเป็นต้องมีคุณลักษณะเฉพาะด้าน เช่น การเสียสละต่อส่วนรวม การรับฟังความคิดเห็น การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการเรียนรู้เพื่อพึ่งพาตนเอง

ความเป็นหุ้นส่วนมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้และการสนับสนุนทางสังคม ในประเด็นของการอยู่ร่วมกันในสังคมและการแก้ไขปัญหาสังคม เงื่อนไขในการสร้างแรงจูงใจให้หุ้นส่วน ได้แก่ การสนับสนุนช่วยเหลือและมีระบบการควบคุมที่ตีรวมทั้งการสร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมดังคำกล่าวของนายโคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ ที่กล่าวในพิธีเปิดการประชุมนานาชาติครั้งที่ 15 ที่อิมแพคเมืองทองธานี วันที่ 12 กรกฎาคม 2547 ว่าการแก้ปัญหาของสังคมโดยเฉพาะเรื่องยาเสพติดและโรคเอดส์ต้องขับเคลื่อนทุกภาคส่วน ตั้งแต่ภาคราชการ ภาคสังคมและผู้ที่มิมีปัญหาในด้านต่างๆมาร่วมกันสร้างหุ้นส่วนการปฏิบัติงาน ซึ่งถือว่าเป็นความจำเป็นเร่งด่วนในระดับโลกและในสังคมทุกระดับ ความเป็นหุ้นส่วนนอกจากจะมีความสำคัญแล้ว ยังต้องกระตุ้นให้เห็นถึงประโยชน์จากการเรียนรู้ในความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมและการมีสัมพันธภาพ โดยสัมพันธภาพอาจจะไม่จำเป็นต้องเป็นการร่วมทุนเท่านั้น อาจเป็นการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมคิดและเรียนรู้ อันมีพื้นฐานมาจากการเป็นเครือข่ายการทำงานร่วมกัน แบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้ความเป็นหุ้นส่วนยังสัมพันธ์กับการสนับสนุนทางสังคมจากการแสวงหาความช่วยเหลือหรือทรัพยากรจากภายนอก (โฆเซิต สุวินิจจิต, 2548) ความเป็นหุ้นส่วนพิจารณาจากตัวบ่งชี้ได้จากความเป็นธรรม ความโปร่งใสและผลประโยชน์ร่วมกัน (ลักษณะ เต็มศิริกุลชัย และสุชาดา ตั้งทางธรรม, 2541) ความเป็นหุ้นส่วนไม่จำเป็นต้องเป็นการร่วมทุนและเป็นไปได้ทั้งในระดับบุคคล องค์กร ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านประสบการณ์ ความชำนาญ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงองค์กรที่มุ่งกำไรและไม่มุ่งกำไร แต่เป็นแบ่งปันข้อมูล ทรัพยากรและผลประโยชน์ร่วมกันอันส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ตามหลักการของแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า มีความเป็นหุ้นส่วนสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานด้านยาเสพติดในบริบทของการบริหารจัดการในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายของการปฏิบัติ การปฏิบัติในบทบาทที่เท่าเทียมกันและมีระบบการทำงาน การประเมินผลและความรับผิดชอบของสมาชิกเครือข่าย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานในประเทศจำนวนมากทำการศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจ การรับรู้ในบทบาทหน้าที่ ความผูกพันในงานอาชีพ ความผูกพันต่อองค์กร ความคาดหวังและภูมิหลังส่วนบุคคล แต่จากการค้นคว้างานวิจัยและบทความจากวารสารต่างประเทศ ทำให้พบว่ายังมีการศึกษาปัจจัยที่แตกต่างออกไป เช่น ความเป็นหุ้นส่วน

การสนับสนุนทางสังคม สำหรับในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าความผูกผันต่อองค์กร ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของสมาชิกในชุมชนนั้นใกล้ชิดกับความหมายของความเป็นหุ้นส่วน ที่มีการกำหนดและรับรู้บทบาทรวมทั้งรับผิดชอบผลประโยชน์ร่วมกัน ส่วนปัจจัยด้านแรงจูงใจในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่พบว่าทั้งสามปัจจัย มีความสัมพันธ์กันและส่งผลต่อการปฏิบัติงานทั่วไปในด้านคุณลักษณะ เฉพาะและผลการปฏิบัติงาน แต่ทั้งนี้สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้าน การแก้ไขปัญหายาเสพติด ยังไม่มีผู้ทำการศึกษาไว้มากเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับงานวิจัยในประเทศ ซึ่งอาจเป็นเพราะบริบทปัญหาสังคมที่แตกต่างกัน โดยวิจัยในประเทศจำนวนมากทำการศึกษา ปัจจัยที่ส่งอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ดังงานวิจัยของ วันทนีย์ จันทรเยี่ยม (2543) ที่ศึกษาปัจจัยด้านบทบาทของผู้นำ แรงจูงใจในทางสังคมและการเรียนรู้ใน เครือข่ายการเรียนรู้ การเรียนรู้ของสมาชิกเครือข่ายที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน และการศึกษา ส่วนใหญ่ที่พบมักจะทำการศึกษาในลักษณะของการแยกปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน ที่ศึกษาในลักษณะที่แยกตัวแปรที่เป็นสาเหตุออกจากกัน ไม่กล่าวถึงความสัมพันธ์กันระหว่าง ปัจจัยและพัฒนาเป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ดังเช่นในการศึกษาของ อังคินันท์ อินทรกำแหง (2545) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ภูมิหลังส่วนบุคคลและ สภาพแวดล้อมในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานทางการแพทย์ในรูปแบบ ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ อันจะสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพร้อมทั้งศึกษา ขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ และพัฒนาเป็นโมเดลความสัมพันธ์ขึ้นมาเพื่อทดสอบเชิงสถิติ วิเคราะห์ในรูปแบบของโมเดลลิสเรล สำหรับการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานด้าน การป้องกันยาเสพติดในชุมชน เป็นการศึกษาปัจจัยในทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ที่มี ความสอดคล้องกับรูปแบบการวิเคราะห์ดังกล่าว จึงมีความเหมาะสมในการนำโมเดลลิสเรล มากำหนดกรอบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่าย การป้องกันยาเสพติดในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบเส้นทางอิทธิพลระหว่างกลุ่ม ตัวอย่างระหว่างสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้การยืนยันองค์ประกอบจากทฤษฎีด้านการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้บนระบบโรงเรียน การสนับสนุนทางสังคมและความเป็นหุ้นส่วน

การปฏิบัติงานด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีความพิเศษมากกว่าพื้นที่อื่น เนื่องมาจากปัจจัยทางด้านชีวสังคมและกายภาพของชุมชนที่มีความซับซ้อน อาทิเช่น เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ระดับรายได้เฉลี่ยของบุคคลถือเป็นตัวแปร ทางสังคมที่มีความหลากหลาย และยังมีปัญหาการแพร่ระบาดของตัวยาเสพติดหลากหลายชนิดและ

การพัฒนาการที่รวดเร็ว เช่น เฮโรอีน ที่เป็นยาเสพติดที่ดำรงมาอยู่อย่างยาวนาน นอกจากนี้ยังมี ยาเสพติดประเภท Clubdrugs ที่นิยมในหมู่ผู้ชอบความบันเทิง ในขณะที่เดียวกันยังมีการใช้ แอมเฟตามีนสำหรับกลุ่มผู้ใช้แรงงาน นอกไปจากผู้ที่นิยมใช้เพื่อความสนุกสนาน จากผลการสำรวจ ของสำนักวิจัยเอแบคโพลปี 2551 พบว่าผู้ใช้ยาเสพติดในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 50 เขต จำนวน 2,583 คนเข้าสู่ระบบการบำบัดรักษาใน 50 เขตของกรุงเทพมหานคร เป็นอันดับที่ 1 ของ ประเทศ และศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดกรุงเทพมหานคร สรุปภาพรวมงบประมาณในปี 2551 จำนวน 30,700,000 บาท ได้มีการจัดสรรให้องค์กรชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะด้านการเฝ้าระวัง การค้นหาผู้เสพผู้ติดที่ผ่านการบำบัด เพื่อรับตัวกลับเข้าไปดูแลตนเอง ภายในชุมชน พื้นที่กรุงเทพมหานครที่เป็นเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้จึงสามารถสะท้อนให้เห็น ภาพของการดำเนินงานที่ครบถ้วนทั้งในมิติของตัวยา และรูปแบบวิธีการปฏิบัติงานในชุมชนที่มีความชัดเจน อันสามารถอนุมานเป็นตัวแทนของประชากรที่เป็นอาสาสมัครการป้องกันยาเสพติด ของชุมชนทั่วประเทศได้เป็นอย่างดี ซึ่งเครือข่ายในกรุงเทพมหานครถือว่าเป็นเครือข่ายที่มี พัฒนาการมายาวนานและมีการขยายจำนวนเพิ่มขึ้นปัจจุบันมีเครือข่ายที่เป็นทางการ จำนวน 50 เครือข่าย มีสมาชิกจำนวน 1,611 คน และเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการจำนวน 19 เครือข่าย ที่กระจายอยู่ใน 50 เขตของกรุงเทพมหานคร มีสมาชิกจำนวน 2,500 คน ข้อมูลจากมูลนิธิภูมิพลัง ชุมชนไทย ปี 2550 ถือได้ว่าเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนสมาชิกในเครือข่าย การป้องกันยาเสพติดทั้งหมด และสามารถกำหนดลักษณะของความแตกต่างระหว่างเครือข่าย ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม จากการที่กรุงเทพมหานครมีคำสั่ง ให้สำนักงานเขตทั้ง 50 เขต คัดเลือกและจัดตั้งเครือข่ายป้องกันยาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบเขตละ 1 เครือข่าย เพื่อสนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ การจัดกิจกรรม รวมไปถึงการกำกับติดตามและ ประเมินผลการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมให้เป็นไปตามนโยบายของส่วนราชการ อันมีความ แตกต่างจากเครือข่ายตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นในแต่และพื้นที่ และมีรูปแบบการเรียนรู้ที่จะแก้ไข้ปัญหา แตกต่างกัน นอกจากนั้นนโยบายของศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้กำหนด กลยุทธ์ที่จะมุ่งเน้นการแก้ไข้ปัญหาในพื้นที่ โดยหนึ่งในกลยุทธ์คือการมุ่งเน้นการจัดการปัญหาใน พื้นที่เฉพาะ ซึ่งได้กำหนดให้กรุงเทพมหานครเป็นเป้าหมายด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วสามารถ ทำนายได้ว่า หากการดำเนินงานแก้ไข้ปัญหายาเสพติดในพื้นที่เฉพาะเหล่านี้ประสบความสำเร็จ จะสามารถเป็นต้นแบบนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่ต่างๆทั่วประเทศได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาแนวคิดและเหตุผลที่ได้พรรณามาไว้ ผู้วิจัยเห็นว่าการปฏิบัติงานของ สมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนมีสาเหตุจากปัจจัย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ใน เครือข่ายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน ด้านการสนับสนุนทางสังคมและด้านความเป็นหุ้นส่วน

ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ยังมีความสัมพันธ์ระหว่างกันภายใน ดังที่นักวิจัยทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ Poulter, Jackson, Berry and Wann (2005) แสดงให้เห็นถึงการใช้เงื่อนไขสร้างการตระหนักในความเป็นหุ้นส่วนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการแสวงหาความรู้ ทักษะที่ต้องการในการปฏิบัติงานและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาขนาดอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยที่มีต่อการปฏิบัติงาน และพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุ อันเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของบุคคลในบริบทการปฏิบัติงานด้านสังคมและองค์ความรู้จากการศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุในงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานหรือองค์กรพัฒนาต่างๆ อาทิ เช่น หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน หรือแม้แต่นักเรียนภาคเอกชนที่ต้องการพัฒนาศักยภาพองค์กรด้วยการสร้างการเรียนรู้ให้กับเครือข่ายการทำงานต่างๆ ในองค์กรธุรกิจของตน สามารถนำผลการวิจัยไปศึกษาและประยุกต์ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานในองค์กรทุกระดับได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยและระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ด้านการสนับสนุนทางสังคมและด้านความเป็นหุ้นส่วนที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานคร
3. เปรียบเทียบเส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานคร ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ 1 คือสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานครที่เป็นทางการและกลุ่มตัวอย่างที่ 2 คือสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ไม่เป็นทางการ

คำถามการวิจัย

1. ปัจจัยด้านการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ด้านการสนับสนุนทางสังคมและด้านความเป็นหุ้นส่วน มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานครที่เป็นทางการหรือไม่

2. ปัจจัยด้านการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ด้านการสนับสนุนทางสังคมและด้านความเป็นหุ้นส่วน มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ไม่เป็นทางการหรือไม่

3. ปัจจัยด้านการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ด้านการสนับสนุนทางสังคมและด้านความเป็นหุ้นส่วน มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานครที่เป็นทางการและกลุ่มสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานครที่ไม่เป็นทางการหรือไม่

สมมุติฐานการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีของการวิจัยนี้ประกอบด้วยแนวคิดเรื่องการศึกษาในระบบโรงเรียน พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 การเรียนรู้ การเรียนรู้ในชุมชน เครือข่ายการเรียนรู้ การสนับสนุนทางสังคม ความเป็นหุ้นส่วน การปฏิบัติงานและการประเมินผลการปฏิบัติงาน สามารถกำหนดเป็นปัจจัยสาเหตุได้ 3 ด้านที่คัดเลือกเป็นตัวแปรสาเหตุคือ ด้านการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ด้านการสนับสนุนทางสังคมและด้านความเป็นหุ้นส่วน ที่ผู้วิจัยคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรผลคือการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชน จึงกำหนดเป็นสมมุติฐานการวิจัยเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยไว้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ด้านการสนับสนุนทางสังคม และด้านความเป็นหุ้นส่วน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชน

2. ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความเป็นหุ้นส่วนและการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน

3. ปัจจัยด้านความเป็นหุ้นส่วน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน

4. ปัจจัยด้านการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ด้านการสนับสนุนทางสังคมและด้านความเป็นหุ้นส่วนของกลุ่มตัวอย่าง มีอิทธิพลทางตรงต่อการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

1.1 ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกของเครือข่ายป้องกันยาเสพติด ในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในรูปแบบที่เป็นทางการ จำนวน 50 เครือข่ายตามสำนักงานเขตของ กรุงเทพมหานคร (ข้อมูลจากชมรมผู้ประสานพลังแผ่นดินตามคำสั่งของกระทรวงมหาดไทย ปี 2550) และรูปแบบที่ไม่เป็นทางการจำนวน 19 เครือข่าย (กระจายอยู่ใน 50 เขตของ กรุงเทพมหานคร) ข้อมูลเครือข่ายจากมูลนิธิภูมิพลังชุมชนไทย ปี 2550 และทำเนียบศูนย์ การเรียนรู้ โดยสถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. ปี 2550

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยทำการศึกษาระดับวิจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่าย การป้องกันยาเสพติดที่ดำเนินการในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาระดับวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนพื้นที่ กรุงเทพมหานคร โดยพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์จากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ในเครือข่ายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน การสนับสนุนทางสังคมและความเป็นหุ้นส่วน การปฏิบัติงานและการประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามสมมติฐาน และตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบจาก ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ เครือข่ายที่เป็นทางการและเครือข่ายที่ไม่เป็น ทางการ พร้อมเปรียบเทียบเส้นทางอิทธิพลในรูปแบบและตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับความคิดของกลุ่มสนทนา เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการอธิบายเหตุผล สนับสนุนเส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมา

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

ปัจจัย หมายถึง สาเหตุหรือองค์ประกอบอันเป็นแนวทางให้เกิดผลหรือส่งผลต่ออีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งหมายถึงส่งผลต่อการปฏิบัติงานป้องกันยาเสพติดในชุมชน ที่ได้กำหนดปัจจัย 3 ด้านที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานได้แก่ 1) การเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน 2) การสนับสนุนทางสังคม และ 3) ความเป็นหุ้นส่วน

ตัวแปรแฝง (Latent Variable) หมายถึง ตัวแปรที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรงหรือไม่สามารถวัด ประเมินค่า ได้โดยตรง ได้แก่ ตัวแปรคุณลักษณะทางด้านจิตใจ พฤติกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาและกำหนดขึ้นจากทฤษฎีที่ศึกษา และกำหนดให้เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานป้องกันยาเสพติดในชุมชน

อิทธิพลของปัจจัย หมายถึง น้ำหนักและทิศทางของตัวแปรซึ่งเป็นตัวแปรเชิงสมมุติฐานที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่วัดได้จากกลุ่มองค์ประกอบที่เป็นพฤติกรรมสังเกตได้ วัดได้และประเมินค่าได้แทน กลุ่มองค์ประกอบที่เป็นตัวแปรสาเหตุจะส่งผลในทิศทางทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยขนาดของน้ำหนักอิทธิพลมายังตัวแปรแฝง คือ การปฏิบัติงานซึ่งเป็นตัวแปรผล

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ หมายถึง แบบจำลองที่แสดงถึงความสัมพันธ์ตั้งแต่ตัวแปร 2 ตัวขึ้นไป ที่จำแนกทิศทางของสาเหตุและผล และสามารถเขียนเป็นโมเดลการวิจัยในรูปสัญลักษณ์ ที่มีโครงสร้างของรูปแบบอยู่บนพื้นฐานการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่หลากหลายและอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรในรูปแบบด้วยข้อมูลความคิดเห็นต่างๆ

เครือข่ายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคน กลุ่มคนหรือองค์กรและแหล่งความรู้ต่างๆ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม เชื่อมโยงกันและการเรียนรู้ควบคู่กับการปฏิบัติหรือการทำกิจกรรมต่างๆ อันนำไปสู่การยกระดับสติปัญญา ส่งผลให้เกิดพลังที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงานด้านการป้องกันยาเสพติดในชุมชน เพื่อการดำรงอยู่ของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนพื้นที่กรุงเทพมหานคร

การเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน หมายถึง การเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการป้องกันยาเสพติดในชุมชน จากกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่วัดจากองค์ประกอบพฤติกรรมด้านการเรียนรู้ 5 ประเภท ได้แก่

การเรียนรู้ตามอัธยาศัย หมายถึง การเรียนรู้ที่สมาชิกเครือข่าย การป้องกันยาเสพติดในชุมชนแต่ละคนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการแสวงหาความรู้จากการแหล่งต่างๆ เช่น หนังสือ บทความ ซีดีรอม สื่อโทรทัศน์ เอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แบบเรียนสำเร็จรูป สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ นิทรรศการ พิพิธภัณฑ ห้างสมุดและศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ฯลฯ ในเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด เพื่อนำข้อมูลและความรู้ที่ได้มาใช้วางแผนก่อนลงมือปฏิบัติงานด้านการป้องกันยาเสพติด

การเรียนรู้แบบร่วมกัน หมายถึง การเรียนรู้ของสมาชิกในเครือข่าย การป้องกันยาเสพติดในชุมชน ที่ได้เรียนรู้ร่วมกันจากการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์จากการปฏิบัติงาน โดยร่วมกันกำหนดวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และบทบาทหน้าที่ ในการแสวงหา วิเคราะห์และรวบรวมองค์ความรู้ในการป้องกันยาเสพติดในชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของสมาชิกในเครือข่ายให้ตรงตามความต้องการของชุมชน รวมทั้งเป็นการสร้างผลงานใหม่ให้เกิดขึ้นในเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชน

การเรียนรู้จากประสบการณ์ทำงาน หมายถึง การเรียนรู้ของสมาชิก ในเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชน โดยการลงมือการปฏิบัติงานป้องกันยาเสพติดในชุมชน การค้นคว้าและทดลอง ลงมือแก้ปัญหาที่เกิดจากจากปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อหาวิธีการปฏิบัติงาน ที่ดีที่สุด และทบทวนประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่ผ่านมาอย่างรอบคอบ เพื่อค้นหา จุดบกพร่องอันนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนางานครั้งต่อไปให้สำเร็จลุล่วงยิ่งขึ้น และสามารถถ่ายทอด ประสบการณ์นั้นให้ผู้ปฏิบัติงานคนอื่นเข้าใจได้

การเรียนรู้จากการสอนงาน หมายถึง การเรียนรู้ของสมาชิกใน เครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชน ที่ได้รับความรู้จากการสอน ชี้นำในการปฏิบัติงานด้าน การป้องกันยาเสพติดจากผู้นำ เพื่อนร่วมงานที่มีประสบการณ์มากกว่า หรือประสบการณ์ ที่แตกต่างกัน หรือได้รับจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่อยู่นอกชุมชน โดยสมาชิกจะนำความรู้มา ประยุกต์เป็นแนวปฏิบัติของตนเอง และนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานป้องกันยาเสพติดของตนต่อไป

การเรียนรู้แบบเป็นทางการ หมายถึง การเรียนรู้ของสมาชิกใน เครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชน จากการเข้าอบรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติด รวมถึงการสัมมนาดูงานทั้งในและนอกพื้นที่ รวมทั้งเข้าฟังการบรรยายและศึกษาเพิ่มเติมจาก สถาบันการศึกษา โรงเรียน มหาวิทยาลัย สถาบันวิทยากรจากภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ยัง รวมถึงการเรียนรู้จากการประชุม สัมมนาและร่วมในกิจกรรมด้านการป้องกันยาเสพติดในโอกาส ต่างๆ ที่มีการถ่ายทอดความรู้จากวิทยากรภายในและภายนอกเครือข่าย

การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่สมาชิกของสมาชิกในเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชน ได้รับการสนับสนุนที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานป้องกันยาเสพติดในชุมชน อันประกอบด้วย การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร อารมณ์และจิตใจ วัตถุประสงค์ประกอบพฤติกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งที่มาจำนวน 4 แหล่ง ได้แก่ 1) ครอบครัว 2) ประชาชนและผู้นำชุมชน 3) หน่วยงานราชการ และ 4) หน่วยงานเอกชน

ความเป็นหุ้นส่วน หมายถึง การเข้าร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชน ที่มาจากภาคส่วนต่างๆ ที่ประกอบด้วย ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน ประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนในพื้นที่ ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันยาเสพติดในชุมชน วัตถุประสงค์ประกอบพฤติกรรม 3 ด้าน ได้แก่ 1) การมีเป้าหมายร่วมกัน 2) การกำหนดบทบาทและผลประโยชน์ร่วมกันและ 3) การทำงานที่เป็นระบบ

การปฏิบัติงาน หมายถึง พฤติกรรมและการรับรู้ถึงการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชน ระหว่างที่ปฏิบัติกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดในชุมชน ที่วัตถุประสงค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่

คุณลักษณะเฉพาะ หมายถึง คุณลักษณะของผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันยาเสพติดในชุมชน ที่วัดได้จากการเสียสละเวลา ทรัพยากร เพื่อการปฏิบัติงานป้องกันยาเสพติดในชุมชน การขยันใฝ่เรียนรู้เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในงานป้องกันยาเสพติดในชุมชน เป็นอย่างดี และนำความรู้มาในการปฏิบัติงานด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นทั้งในและนอกการประชุม รวมทั้งมีความเป็นผู้นำในการจูงใจให้ประชาชนมาร่วมปฏิบัติงานป้องกันยาเสพติดในชุมชน

ผลการปฏิบัติงาน หมายถึง ผลจากการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชนแต่ละคน ที่วัดได้จากผลสำเร็จตามเป้าหมาย เกิดความพึงพอใจต่อผลการปฏิบัติงานที่ประเมินโดยคนในชุมชน มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ปฏิบัติงานด้วยความถูกต้องเรียบร้อย และความพึงพอใจจากผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุน ผลการปฏิบัติทำให้เกิดการขยายเครือข่ายด้านการป้องกันยาเสพติดออกไปหลายพื้นที่และจำนวนผู้ติดยาเสพติดในพื้นที่ลดลง

การปฏิบัติงานป้องกันยาเสพติดในชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชน เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สร้างภูมิคุ้มกันมิให้ไปใช้ยาเสพติดด้วยวิธีการป้องกัน รณรงค์ด้วยกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชนและประชาชนในพื้นที่ การป้องกันเฝ้าระวังปัญหาด้วยการตรวจตราเดินเวรยาม

การคุ้มครองปัจเจกบุคคลและส่งเสริมการบำบัด การดูแลเอาใจใส่ให้คำแนะนำ คำปรึกษาและปรับพฤติกรรมผู้เสพยาเสพติด รวมทั้งการฝึกอาชีพเพื่อรองรับให้ผู้ผ่านการบำบัดรักษากลับมาอยู่ในสังคมได้ปกติ

สมาชิกเครือข่ายที่เป็นทางการ หมายถึง สมาชิกของเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชน ที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งและรับรองสถานะทางกฎหมาย รับรองการปฏิบัติงาน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ แผนงาน ทรัพยากรในการปฏิบัติงาน อย่างเป็นระบบ ด้วยการจัดทำแผนงานรองรับและมีการกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานโดยหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งองค์ประกอบของสมาชิกในเครือข่ายประกอบด้วย 1) ผู้นำที่เป็นทางการที่เกิดจากการแต่งตั้ง และมีเงินเดือน 2) คณะกรรมการที่มีผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่ปฏิบัติงานในบทบาทของผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ และผู้แทนจากประชาชนในพื้นที่หรือตัวแทนกลุ่มต่างๆ 3) สมาชิกเครือข่ายทั่วไป ซึ่งมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเฉพาะด้านการป้องกันยาเสพติดในชุมชน และมีการทำทะเบียนสมาชิกเครือข่ายในระดับบุคคลและระดับของเครือข่าย ซึ่งได้แก่ เครือข่ายผู้ประสานพลังแผ่นดิน ตามคำสั่งของกระทรวงมหาดไทย

สมาชิกเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ หมายถึง สมาชิกของเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยการรวมตัวของสมาชิกจากการเคารพและเชื่อถือในตัวผู้นำ และมุ่งหวังที่จะปฏิบัติงานร่วมกัน โดยภาครัฐรับรู้ว่ามีกิจกรรมกลุ่มเช่นนี้ แต่ไม่ได้รับรองสถานะและผลการปฏิบัติงาน แต่อาจมีการสนับสนุนองค์ความรู้ กิจกรรม และทรัพยากรรวมทั้งงบประมาณ แต่การสนับสนุนไม่สม่ำเสมอ หรือมีกลไกการจัดการรองรับที่ชัดเจนเช่น เครือข่ายที่เป็นทางการ ซึ่งองค์ประกอบของสมาชิกในเครือข่ายประกอบด้วย 1) ผู้นำตามธรรมชาติ 2) คณะกรรมการที่มีผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน หรืออาจมีเจ้าหน้าที่รัฐเข้าร่วมแต่อยู่ในฐานะคนในชุมชน และ 3) สมาชิกเครือข่ายทั่วไป ได้แก่ คนในชุมชน ที่สมัครใจเข้าร่วมเป็นสมาชิก ที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันยาเสพติดในชุมชน และงานด้านอื่นๆ ควบคู่กันไป เช่น เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากร เป็นต้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ที่ศึกษาตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัวแปร คือ ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม และตัวแปรแฝงภายใน 4 ตัวแปร คือ ตัวแปรการเรียนรู้ในเครือข่ายการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน ตัวแปรความเป็นหุ้นส่วนและตัวแปรการปฏิบัติงาน เป็นความสัมพันธ์แบบเชิงเส้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชน
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน สามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้พิจารณาจัดลำดับความสำคัญของปัจจัย เพื่อวางแผนการส่งเสริมปัจจัยที่จะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน การส่งเสริมสนับสนุนทางสังคมในด้านต่างๆ เช่น ทรัพยากร และการจัดระบบบริหารจัดการภายในเครือข่าย ให้สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน
3. รูปแบบที่พัฒนาขึ้นจะสามารถนำไปใช้กำหนดตัวชี้วัดการปฏิบัติงานของผู้ที่ปฏิบัติงานในเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในชุมชน จากผลการศึกษาคำแนะนำของปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ที่วัดคุณลักษณะของผู้ปฏิบัติและผลการปฏิบัติงาน และรวมไปถึงการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานอาสาสมัครป้องกันยาเสพติดในชุมชน
4. ผู้ปฏิบัติงานที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายองค์กรชุมชนที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันยาเสพติดในชุมชนทั่วประเทศ สามารถนำข้อค้นพบจากการวิจัยไปใช้ประเมินผลเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเอง และใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาการเรียนรู้ การบริหารจัดการและการให้การสนับสนุนระหว่างกันภายในเครือข่าย เพื่อให้ตนเองและสมาชิกอื่นภายในเครือข่ายสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ
5. หน่วยงาน องค์กรพัฒนาอื่นๆหรือองค์กรธุรกิจ สามารถนำรูปแบบไปปรับใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบายและจัดทำแผนการพัฒนากุศลกร และแผนการบริหารงานบุคคลเกี่ยวกับการกำกับติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน